

Výstupy z výzkumu

Kristýna Krušinská

Výzkum k projektu „Ověření modelu vzdělávání sociálních pracovníků Středočeského kraje formou supervize“ probíhal na přelomu září a října 2007. V této době byly distribuovány dotazníky na sociálních odborech 17 obcí Středočeského kraje, které se projektu zúčastnily. Dotazník byl určen nejen pracovníkům, kteří byli přítomni na úvodním semináři nebo supervizních setkáních, ale i těm, kteří se projektu z jakýchkoliv důvodů nezúčastnili. Celkem bylo rozdáno 200 dotazníků. Počet dotazníků pro jednotlivá pracoviště byl určen po dohodě s vedoucími odborů nebo jinými pověřenými pracovníky.

Návratnost dotazníků byla téměř 75%¹. To je neobvykle vysoké číslo a je nasnadě několik příčin. Například jedním z důležitých aspektů výzkumu bylo zaručení anonymity. Ke každému dotazníku byla přiložena nadepsaná a ofrankovaná obálka, aby měl respondent možnost dotazník vyplnit a odeslat samostatně. Pracovník tedy pak mohl mít jistotu, že nebude možné jeho dotazník následně identifikovat. Navíc bylo jen na něm, jestli obálku odešle nebo ne. Uvažovat se dá i o značném zájmu o možnost vyjádřit se k projektu samému. V dotazníku byly i polouzavřené a otevřené otázky, na které řada respondentů odpověděla, často s velkou upřímností.

Celkem bylo v dotazníku 36 otázek, z nichž některé se týkaly pouze respondentů s předchozí zkušeností se supervizí, účastníků úvodního semináře a účastníků supervizních setkání. Svým obsahem byl dotazník zaměřen především na supervizní setkání – např. jejich atmosféru, témata nebo osobu supervizora. Společné otázky pro všechny respondenty se mimo základních informací² týkaly i jejich současných postojů k supervizi. Nabízí se srovnat rozdíly mezi respondenty, kteří se supervizních setkání účastnili, a těmi, kteří se jich nezúčastnili ani jednou. Ty lze opravdu pozorovat (viz níže), je však třeba brát v úvahu kvantitativní rozdíl obou skupin³.

1) Úvodní seminář

- zúčastnilo se ho 65% respondentů⁴
- 70% pracovníků, kteří na něm byli, se dozvědělo nějakou novou informaci, 29% se nic nového nedozvědělo, zbývající 1% neodpovědělo
- téměř 65% zúčastněných ho hodnotí jako přínosný nebo spíše přínosný, jako nepřínosný nebo spíše nepřínosný jej hodnotí 36% zúčastněných

2) Supervizní setkání

- minimálně jednou na supervizní setkání přišlo 88% respondentů⁵

a) Očekávání

Dvě pětiny zúčastněných neměly na počátku žádná očekávání. Více než polovina respondentů měla spíše pozitivní očekávání, z nichž u dvou třetin se naplnilo. Negativní očekávání mělo jen 6% respondentů, naplnilo se u více než poloviny. Ta však tvoří pouze 3% ze všech zúčastněných.

¹ Tzn. 146 navrácených dotazníků.

² Např. věk, vzdělání, oddělení, předchozí zkušenost se supervizí apod.

³ Počet účastníků supervizních setkání byl 129, těch kteří se nezúčastnili 17.

⁴ Tzn. 94 respondentů.

⁵ Tj. 129 respondentů.

b) Atmosféra

Ze zúčastněných se k atmosféře vyjádřilo skoro 90%⁶. Z nich přes dvě třetiny ji popisují kladně, pětina záporně. Mezi nejčastější kladné charakteristiky atmosféry patří přátelská a příjemná, dále například pohodová, otevřená, upřímná, uvolněná nebo bezpečná. Záporně atmosféru popisující respondenti odpovídali, že byla napjatá, nepříjemná, ohrožující, uspávací, nudná, neupřímná nebo křečovitá.

Zbytek tvoří odpovědi, které nejsou jednoznačné. Respondenti buď uvádějí, že během setkání docházelo k vývoji nebo záleželo na podmínkách konkrétního setkání. Popisují postupné uvolňování atmosféry a vliv složení skupiny, téma a jak rychle se téma našlo.

c) Pocit bezpečné atmosféry, jeho zdroje

Bezpečnou atmosféru během setkání pocíťovalo téměř 70% respondentů. Z nich více než polovina uvedla i konkrétní zdroj nebo zdroje. Mezi hlavní patřili kolektiv, supervizor a místo, kde supervize probíhala. Více než každý druhý respondent uvedl kolektiv, někteří i vysvětlovali, že k bezpečné atmosféře přispívala znalost lidí, kladná atmosféra jimi vytvořená a zachovávaní mlčenlivosti. Ostatní dva zdroje uvedl každý třetí. Respondenti oceňovali přístup supervizorů, jejich nestrannost a to, že jim mohli důvěřovat. Zajímavé jsou rozdíly v odpovědích účastníků, kteří za zdroj bezpečí považují místo, kde se supervizní setkání odehrávala. Objevuje se totiž nejen „známost a domáckost“ prostředí, ale i to, že supervize probíhala mimo pracoviště. Mezi další zdroje patřily společné téma a nepřítomnost vedoucích. Pouze jeden respondent uvedl jako zdroj přítomnost vedoucího.

Někteří z respondentů se zaměřili spíše na frekvenci, s jakou pocit bezpečné atmosféry zažívali. Jejich vyjádření byla např. „většinou“, „zpočátku ne“ nebo „jak kdy“, zdroje však blíže nespécifikovali. Obecně frekvence moc často zmiňována nebyla.

V některých odpovědích respondenti vysvětlovali, proč bezpečnou atmosféru nepocíťovali. Důvodem byly únik informací nebo obavy před zneužitím informací řečených během setkání.

d) Pocit ohrožení, jeho zdroje

Pocit ohrožení pocítila během setkání více než pětina respondentů. Skoro tři čtvrtiny zúčastněných pracovníků uvedly, že jej nezažily. Téměř všichni kladně odpovídající uvedli i konkrétní příčinu, zpravidla pouze jednu. V tom je zajímavý rozdíl od zdrojů bezpečí, kterých většinou respondenti psali více.

Necelá polovina z těchto respondentů jako zdroj zmiňuje kolegy, třetina přítomnost nadřízených a šestina obavy z porušení mlčenlivosti. Pouze jedenkrát byly jako zdroje ohrožení označeny nedůvěra supervizorovi a neznalost prostředí.

Respondenti uvádějící jako zdroj své kolegy tak často vysvětlovali vztahy na pracovišti, které popisovali jako „vlažné“, „napjaté“, nebo tím, že si navzájem nedůvěřují. Některým vadil přístup kolegů k supervizi, velikost skupiny či její složení. Zdrojem byla také přítomnost cizích kolegů, nebo naopak vzájemná znalost a z toho plynoucí strach z narušení soukromí.

Co se týče frekvence pocitu ohrožení, dá se hovořit o přímé souvislosti s přítomností vedoucího.

e) Nejistota v odpovědích na otázky o bezpečí a ohrožení

Na tuto otázku odpovědělo jen 14% respondentů. Většinou vysvětlovali důvody, proč necítili bezpečí nebo ohrožení. Témata byla obdobná jako u zdrojů bezpečí nebo ohrožení – skupina a

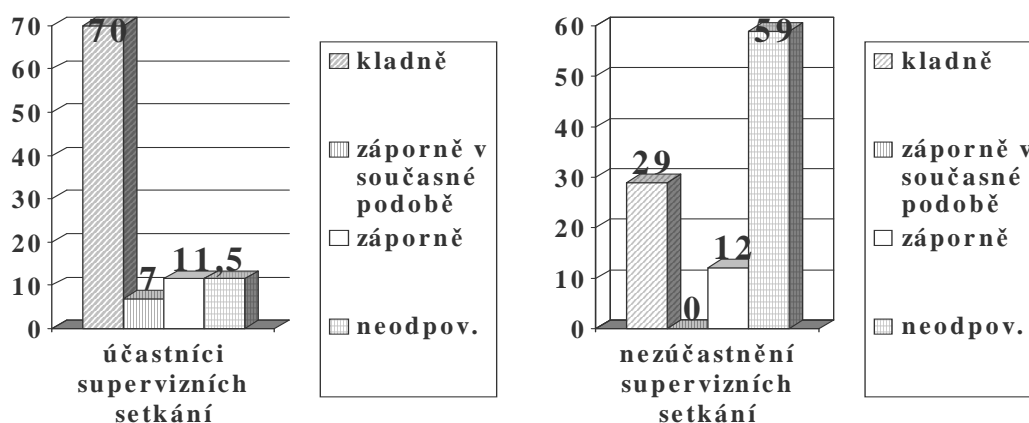
⁶ Tj. 113 respondentů.

její složení, zneužitelnost informací a nedodržení mlčenlivosti, nepochopení účelu supervize ze strany kolegů apod. Jeden z respondentů napsal, že to neumí posoudit, protože byl pouze na jedné supervizi, jiný zmínil i vliv dalších okolností, jako momentální nálady nebo aktuálního množství práce.

3) Další práce pod supervizí

Jak již bylo zmíněno, otázky týkající se hodnocení další práce pod supervizí a s tím souvisejících se týkaly všech respondentů. Rozdíly mezi skupinami účastnících se supervizí a neúčastnících se jsou na první pohled zřetelné. Při interpretaci je však nutné brát v úvahu odlišnost velikostí srovnávaných skupin.

a) *Hodnocení možnosti pod ní pracovat i nadále*

Celkem odpovědělo 81%⁷ ze všech respondentů.

- z respondentů, kteří se supervizí neúčastnili, odpovědělo 41% - tj. pouze 6% ze všech odpovědí
- ze zúčastněných se vyjádřilo skoro 90%

odpovědi supervizí se účastnících respondentů

Respondenti vyjadřující se záporně považovali možnost i nadále pracovat pod supervizí za „zbytečnou“, „nepřínosnou“ nebo „ztrátu času“. Respondenti, kteří tuto možnost hodnotí záporně v současné podobě, uvádějí, že jim vadilo složení skupiny, způsob vedení nebo supervizor.

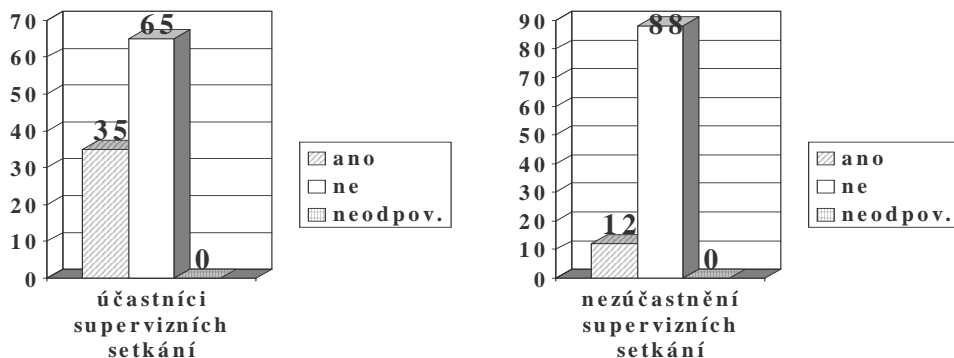
Kladně se vyjadřující respondenti hodnotili možnost i nadále pracovat pod supervizí jako „přínosnou“, „součást práce“, „nutnou“, „samozřejmou“ či „důležitou“. Někteří z nich doplňovali, že na ni ale musí být čas a klid, supervizor musí být odborník, schopný, supervize musí být pravidelná a dobrovolná.

⁷ Tj. 121 respondentů.

odpovědi supervizí se neúčastnících respondentů

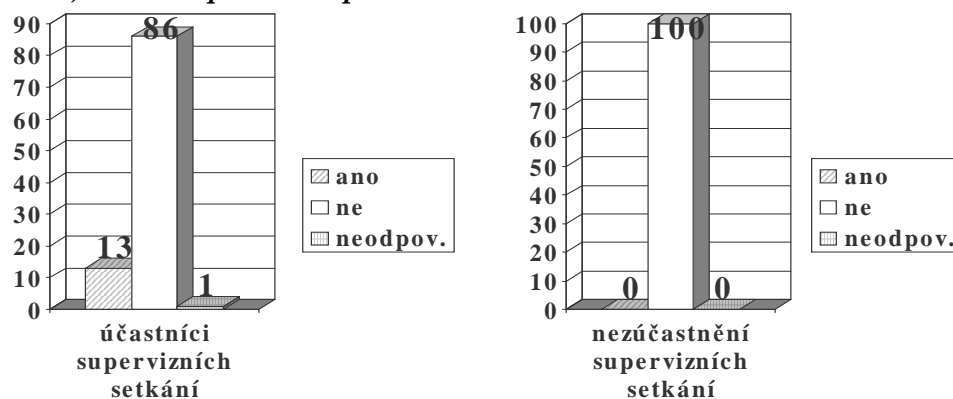
Respondenti, kteří se supervizí neúčastnili, měli o hodně menší potřebu se nějak vyjádřit. Většina těch, kteří odpověděli, se sice vyjádřila kladně, je však důležité brát v úvahu právě malý počet respondentů a spíše věnovat pozornost skutečnosti, že o otázku převážně vůbec neprojevovali zájem.

b) Ochota docházet do supervize mimo pracovní dobu

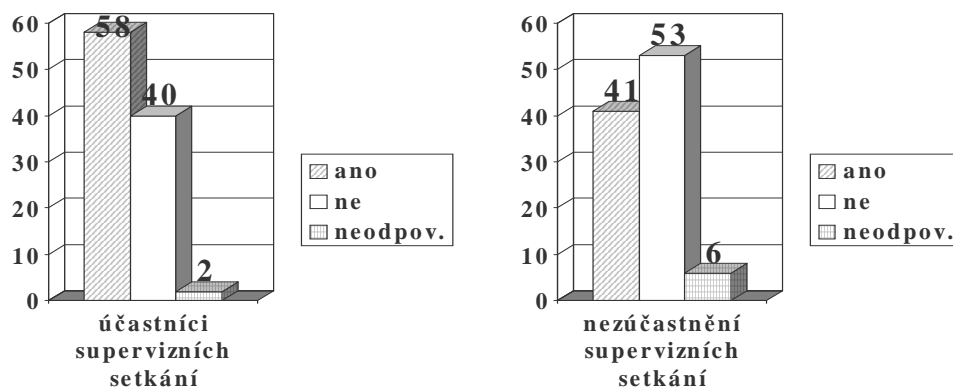
Na otázku odpověděli všichni respondenti.

c) Ochota platit si supervize sám

Na otázku odpovědělo celkem téměř 100% všech respondentů.

d) Supervize jako možnost povinného celoživotního vzdělávání

Na otázku odpovědělo 97% ze všech respondentů.